

Історичні, філософські, правові й кадрові проблеми фізичної культури та спорту

УДК 378.015.31:796

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

Галина Кондрацька¹, Сергій Самойлик¹, Василь Максим'як¹

¹Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Дрогобич, Україна,
kondrgala73@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2220-7481-2020-03-03-09>

Анотації

Актуальність теми дослідження. Доведено необхідність використання ефективних підходів до формування культури здоров'я студентів – майбутніх фахівців із фізичної культури та спорту. Культура здоров'я – складова частина професійного зростання фахівців із фізичної культури й спорту. Шкільне середовище вимагає компетентного фахівця для формування здоров'язберігальної позиції кожного учня. **Мета дослідження** – розкрити необхідність використання ефективних підходів до формування культури здоров'я студентів, що приводить до формування компетентного фахівця для визначення здоров'язберігальної позиції кожного учня. **Методи дослідження** – вивчення, аналіз і систематизація літературних джерел й узагальнення передового педагогічного досвіду з метою окреслення важливості формування змісту навчальних дисциплін, а також критеріїв оцінювання компетентності студентів із навчальних дисциплін: «Основи здорового способу життя», «Нетрадиційні методи оздоровлення», «Види оздоровчо-рекреаційної рухової активності», визначено необхідність пошуку дієвих підходів до формування культури здоров'я. **Результати роботи.** Запропоновано інформаційно-спонукальний, когнітивно-пізнавальний, дієво-оцінювальний підходи у формуванні рівня культури здоров'я студентів. Розкрито умови, за допомогою яких реалізується зміст навчальних програм і формується здоров'язберігальна компетентність студентів. **Висновки.** Означені підходи (інформаційно-спонукальний, когнітивно-пізнавальний, дієво-оцінювальний) набули пріоритетного значення в системі вищої освіти. Запропоновані умови формують позитивну динаміку зростання рівня культури здоров'я студентів, різниця між початковим та кінцевим рівнями зросла на 52,9 % в експериментальних групах і на 22,36 % – у контрольних. Поряд із фаховими предметами студенти все більше обирають такі навчальні дисципліни, які уможливають формування знань щодо зростання рівня культури здоров'я, що мотивує до здорового способу життя та формує здоров'язберігальну компетентність.

Ключові слова: культура здоров'я, здоров'язберігальна компетентність, майбутні фахівці з фізичної культури та спорту.

Галина Кондрацкая, Сергей Самойлик, Василий Максимьяк. Современные подходы к формированию культуры здоровья студентов. Актуальность темы исследования. Доказывается необходимость использования эффективных подходов к формированию культуры здоровья студентов – будущих специалистов по физической культуре и спорту. Культура здоровья – это часть профессионального роста специалистов по физической культуре и спорту. Школьная среда требует компетентного специалиста для формирования здоровьесберегательной позиции каждого ученика. **Цель исследования** – раскрыть необходимость использования эффективных подходов к формированию культуры здоровья студентов, что приводит к формированию компетентного специалиста для определения здоровьесберегательной позиции каждого учащегося. **Результаты работы.** Предлагаются информационно-побудительный, когнитивно-познавательный, действенно-оценочный подходы к формированию уровня культуры здоровья студентов. Раскрываются условия, при помощи которых реализуется содержание учебных программ и формируется здоровьесберегательная компетентность студентов. **Выводы.** Указанные подходы (информационно-побудительный, когнитивно-позна-

вательный, действенно-оценочный) получили приоритетное значение в системе высшего образования. Предложенные условия формируют положительную динамику роста уровня культуры здоровья студентов, разница между начальным и конечным уровнями выросла на 52,9 % в экспериментальных группах и на 22,36 % – в контрольных. Наряду с профессиональными предметами студенты все больше выбирают такие учебные дисциплины, которые дают возможность сформировать знания о росте уровня культуры здоровья, мотивирует к здоровому образу жизни и формируют здоровьесберегательную компетентность.

Ключевые слова: культура здоровья, здоровьесберегательная компетентность, будущие специалисты по физической культуре и спорту.

Halyna Kondratska, Serhiy Samoiluk, Vasyl Maksymiak. Contemporary Approaches to the Formation of Students' Health Culture. Relevance of the Research Topic. The necessity of using effective approaches to the health culture formation of students – future specialists in physical culture and sports has been proved. Health culture is an integral part of the professional growth of physical education and sports experts. School environment requires a competent specialist to form a health-preserving position of each student. **The Research Aimed** to reveal the necessity of using effective approaches to the health culture creation of students that leads to competent specialist formation for determination of a health-preserving position of every learner. **Research Methods** include study, analysis, and systematization of literary sources and generalization of advanced pedagogical experience to outline the significance of the content formation of academic disciplines, as well as criteria for competence assessment of students in educational subjects: «Fundamentals of a healthy lifestyle», «Non-traditional healing methods», «Types of health and recreational motor activity». The necessity in searching efficient approaches to the health culture formation has been determined. **Research Results.** Informational and incentive, cognitive, active and evaluative approaches to the students' health culture level formation have been proposed. The conditions under which the content of educational programs is realized and the health-preserving competence of students is formed have been disclosed. **Conclusions.** The determined approaches (informational and incentive, cognitive, active and evaluative) have become a priority in the higher education system. The proposed conditions form positive dynamics of growth of the health culture level of students, the difference between the initial and final level increased to 52,9 % in the experimental groups and 22,36 % in the control groups. Along with professional subjects, students increasingly choose such educational disciplines that have opportunities to develop knowledge about the growth of the health culture level, which motivates a healthy lifestyle and forms a health-preserving competence.

Key words: health culture, health-preserving competence, future specialists in in physical culture and sports.

Вступ. Пріоритетною у формуванні культури здоров'я людини є галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка». Її фахівці, а особливо зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», отримують низку компетентностей, які формують культуру здоров'я людини. Аналіз освітньо-професійних програм підготовки фахівців спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» дає змогу аргументувати, що саме загальні й спеціальні компетентності скеровані на формування культури здоров'я не лише студента, але й у майбутньому їхніх вихованців, адже саме фахівці з фізичної культури та спорту оволодівають засобами формування культури здоров'я.

Нагальність пошуку способів виховання здорової людини, збереження й підтримки її здоров'я актуалізують проблему пошуку дієвих підходів до формування культури здоров'я.

Потрібно зазначити, що лише за умови створення відповідного освітнього простору для студентів ЗВО, цілеспрямованого використання засобів формування здорового способу життя, визначення шляхів формування культури здоров'я може стати реальністю для здоров'я зберігально-освітнього процесу в кожній школі України.

Реформування системи освіти в Україні спрямоване на формування гнучких знань у студентів про збереження й зміцнення здоров'я дітей, учнів та студентів, формування в них понять ціннісно-орієнтованого підходу до здоров'я й здорового способу життя. Стратегія молодого покоління – відповідальне ставлення до власного здоров'я і розв'язання цієї проблеми багато в чому залежить від фахівців із фізичної культури та спорту. У Національній стратегії розвитку освіти України на 2012–2021 рр. турбота про здоров'я молоді, формування в неї здорового способу життя визначено пріоритетним завданням [11]. Декларована громадськістю важливість виховання здорової нації можлива лише за умови чіткого осмислення того, що основи якості та тривалості життя людини закладаються ще в дитинстві, а здоровий спосіб життя забезпечує гармонізацію особистості з природним і соціальним оточенням.

Відтак у сучасному освітньому просторі спостерігаємо суперечності між підходами до формування культури здоров'я й системою підготовки фахівців до реалізації цього процесу, між гнучкістю застосування засвоєних знань і процесом їх формування в студентів.

В Україні видано достатню кількість програмно-нормативних документів, що становлять законодавчу базу розвитку здорового способу життя різних груп населення України.

На початку XIX ст. учені-дослідники вивчали проблему формування здорового способу життя, урахувавши різні умови щодо цього (дошкільні та шкільні установи, учнівське й студентське середовище) Н. Башавець (2012) [1], (С. Гаркуша (2013) [3], Г. Кривошеєва (2000) [10], М. Солопчук (2014) [12] й ін.)

Загальновизнаною стає думка про те, що спосіб життя людини не є сталим, він складається з таких складових частин, як культура, фізична культура, здорове харчування, режим навчання, роботи та відпочинку, що пов'язано з різними факторами впливу, а як-от: режим рухової активності, сон, звички й потреби.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної наукової літератури засвідчив, що «культура здоров'я» пов'язана з двома складниками – культурою й здоров'ям людини, – які формують спосіб життя [13].

Зарубіжний досвід указує на те, що культуру здоров'я людини потрібно формувати як єдине ціле, як спосіб життя. І для цієї ролі нами відведено вчителя як носія рівня культури здоров'я. У цьому плані проведено дослідження [2; 5; 6, 8]. Як зазначила Г. Л. Кривошеєва (2001) [9], формування культури здоров'я майбутніх учителів фізичної культури ґрунтується на сутнісному аналізі культури здоров'я, її критеріях та показниках, а також на вікових психологічних особливостях студентів. Його основу становлять визначені нами психолого-педагогічні умови, форми, методи і засоби розвитку культури здоров'я. Вона вважає, що формування культури здоров'я студентів відбувається за три етапи: етап самопізнання свого організму; етап самооцінювання стану свого здоров'я; етап самооздоровлення.

На сучасному етапі реформування освіти можна визначити деякі напрями дослідження проблеми здоров'язбереження й культури здоров'я: формування культури здоров'я, здорового способу життя в різних групах населення (Н. Башавець (2012) [1], Н. Завидівська (2019) [5]; Г. Жара (2019) [6]); напрям підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язберігальної діяльності (С. Гаркуша (2013) [3], М. Данилко (2003) [4], Г. Кондрацька (2019) [7], Л. Сущенко (1997) [14], А. Турчак (2013) [15]).

Мета дослідження – розкрити необхідність використання ефективних підходів до формування культури здоров'я студентів, що приводить до формування компетентного фахівця для визначення здоров'язберігальної позиції кожного учня.

Методи дослідження – вивчення, аналіз і систематизація літературних джерел й узагальнення передового педагогічного досвіду з метою окреслення важливості формування змісту навчальних дисциплін, а також критеріїв оцінювання компетентності студентів із навчальних дисциплін: «Основи здорового способу життя», «Нетрадиційні методи оздоровлення», «Види оздоровчо-рекреаційної рухової активності»; визначено необхідність пошуку дієвих підходів до формування культури здоров'я.

Методи дослідження. Завданням соціально-культурного компоненту освіти є формування соціальної й загальнокультурної компетентності студентів. Складовими частинами соціальної та загальнокультурної компетентності можна вважати гнучкі знання про культури здоров'я.

У дослідженні брали участь 65 майбутніх учителів фізичної культури, студентів 3–4 курсів, із них – 35 юнаків і 30 дівчат, від яких отримано інформаційну згоду на участь в експерименті, із них 32 студенти – у контрольній групі та 33 – в експериментальній.

Статистичний аналіз отриманих результатів здійснено за допомогою критерію t-Ст'юдента.

Результати дослідження. У результаті дослідження визначено механізм формування культури здоров'язбереження майбутніх фахівців. Відтак важливими факторами успішного засвоєння обраної спеціальності є не лише здорова людина, але і її бажання успішно навчатися, бути витривалою не тільки до фізичних, але й до психічних стрес-факторів, мати високу працездатність та психічну зрілість. Культуру здоров'я розглядають як окремий аспект загальнолюдської культури, що відображає рівень освіченості людей у сфері їхньої життєдіяльності. Виокремлюючи здоров'язберігальну компетентність як базовий, фундаментальний компонент освіти особистості й суспільства, потрібно оновлювати форми та механізми формування соціокультурної особистості. Тому культуру здоров'я особистості можна розглядати як єдність потреб і здатності індивіда до максимальної самореалізації як соціально та індивідуально значущого суб'єкта на основі застосування природного потенціалу, перетвореного відповідно до цілей і принципів культуровідповідності в межах його оптимального функціонування.

На думку науковців, культура здоров'я майбутніх учителів фізичної культури – поняття багатопланове. Воно охоплює принципи здорового способу життя, екологічну грамотність, знання й раціональне використання можливостей свого організму, уміле застосування народних методів оздоровлення, набуття медико-валеологічних знань, що свідчить про прагнення студента до самовдосконалення.

За результатами проведеного дослідження з'ясовано той факт, що майбутні вчителі фізичної культури повинні не лише самі вести здоровий спосіб життя, а й володіти гнучкими знаннями про формування в учнів свідомого ставлення до власного здоров'я як найвищої соціальної цінності, формувати в них гігієнічні навички й потребу вести здоровий спосіб життя.

У процесі викладання означених вище дисциплін використовується система комплексної теоретико-практичної підготовки студентів. Запропонований підхід передбачає врахування дидактичних можливостей усіх видів і форм навчання та контролю для формування здоров'язберігальної компетентності студентів.

Ефективність навчального процесу визначали за допомогою показників, що мали як кількісне, так і якісне вираження. Чіткого кількісного вираження набули такі з них, як обсяг і якість засвоєння теоретичних знань та рівень володіння вмінням формувати й визначати рівень культури здоров'я.

Проведені вихідні та підсумкові анкетування дали змогу зафіксувати динаміку успішності засвоєння студентами не лише теоретичних знань, але й можливості сформувати позитивні вміння впродовж етапів дослідження.

Порівняння цих показників на двох етапах анкетування свідчить, що в експериментальних групах вони є достовірно ($p < 0,05$) вищими. Відсоток студентів, які вважають за необхідне вести здоровий спосіб життя, становить 85,7 %, однак лише 25 % визнають свій спосіб життя здоровим. Дотримуються правильного режиму праці та відпочинку 27,9 % опитаних, а режиму харчування – 23,4 % студентів. Методи загартування для збереження та зміцнення здоров'я використовують лише 29 % респондентів.

Експериментальне дослідження проводили впродовж двох років навчання. У табл. 1 разом із показниками анкетування показано рівень засвоєння навички культури здоров'я на початку й наприкінці етапів дослідження. Показники сформованості рівня культури здоров'я студентів-майбутніх учителів фізичної культури експериментальної групи – є значно вищим, ніж у студентів контрольної. В експериментальних групах він становить 82,1 %, а в контрольних – 53,36 %. Відтак покращення рівня культури студентів експериментальної груп на 52,9 %, а контрольної – на 22,36 % засвідчує дієвість запропонованих підходів, а також підкреслює переваги запропонованих дослідниками умов для формування рівня культури здоров'я студентів.

Таблиця 1

Показники сформованості культури здоров'я студентів-майбутніх учителів фізичної культури

Група	Етап	Кількість балів за видами контролю		
		вихідний	підсумковий	різниця
Експериментальна		29,2 %	82,1 %	52,9 %
Контрольна		30,0 %	52,36 %	22,36 %

Перший підхід до формування культури здоров'я – інформаційно-спонукальний – характеризується самостійністю студентів щодо вивчення показників здоров'я, індивідуальних можливостей та особливостей організму. Основною метою цього підходу є створення оптимальних умов для одержання студентами найбільш повного уявлення про здоров'я в цілому й про чинники, котрі на нього впливають. На цьому етапі закладається основа знань про здоров'я, методи формування потреби здорового способу життя, механізм підтримки рівня культури здоров'я.

Другий підхід – когнітивно-пізнавальний – характеризується поглибленням знань із медико-валеологічних, спортивних та психолого-педагогічних дисциплін. Основна мета цього підходу – створення оптимальних умов для набуття студентами гнучких знань із культури здоров'я за відповідними нормативними показниками.

Третій підхід – дієво-оцінювальний – характеризується дійовим, активним ставленням студентів до самих себе, до власного здоров'я; вироблення в студентів самостійного адекватного оцінювання свого здоров'я, рівня його культури. Мета його полягає у створенні умов для вироблення в студентів потреби в проведенні розроблених заходів із самооцінки способу життя та рівня культури здоров'я.

Дискусія. На думку науковців, підготовка майбутніх учителів фізичної культури до покращення рівня культури здоров'я та розвитку здоров'язберігальної компетентності передбачає виховання позитивної мотивації щодо збереження й зміцнення власного здоров'я, розуміння негативного впливу шкідливих звичок, застосування всіх можливих засобів щодо здоров'язбереження. Існує безліч суперечностей у науковому обґрунтуванні підходів до формування культури здоров'я різних груп населення (школярів, студентів, дорослих).

На думку вчених, освітній процес і соціокультурний простір мають тісний зв'язок із системою підготовки фахівців. Тому науковцями розкрито важливість формування культури здоров'я студентів у процесі навчання й для майбутньої професійної діяльності. Також доведено необхідність використання (інформаційно-спонукального, когнітивно-пізнавального, дієво-оцінювального) підходів до формування культури здоров'я студентів.

Ефективність упроваджених підходів визначається також за результатами сформованості рівня культури здоров'я студентів у процесі використання запропонованих умов, які формують знання та вміння й щоденну навичку.

Показники сформованості культури здоров'я студентів-майбутніх учителів фізичної культури доводять, що зміст окреслених дисциплін формує позитивну динаміку зростання рівня культури здоров'я студентів різниця між початковим і кінцевим рівнями зросла на 52,9 % в експериментальних групах та на 22,36 % – у контрольних.

Результати дослідження показують позитивну динаміку зростання відсотка студентів, які знають, як підвищити рівень культури здоров'я (режим праці й відпочинку, режим харчування, методи загартування для збереження та зміцнення здоров'я) і можуть сформувати гнучкі знання й уміння в інших.

Аналіз наукових позицій, а також результати проведеного дослідження доводять, що майбутнього учителя фізичної культури розглядають як умотивовану особистість, яка дбає про власну культуру здоров'я та повинна спрямувати свою професійну діяльність на формування здорового способу життя, розвиток здоров'язберігальної компетентності учнів.

Висновки. Означені підходи (інформаційно-спонукального, когнітивно-пізнавального, дієво-оцінювального) набули пріоритетного значення в системі вищої освіти. Запропоновані умови формують позитивну динаміку зростання рівня культури здоров'я студентів, різниця між початковим та кінцевим рівнями зросла на 52,9 % в експериментальних групах і на 22,36 % – у контрольних.

Поряд із фаховими предметами студенти все більше обирають такі навчальні дисципліни, які дають можливість сформувати знання щодо зростання рівня культури здоров'я, що мотивує до здорового способу життя та формує здоров'язберігальну компетентність. Тому зміст професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури повинен бути зорієнтований на озброєння студентів гнучкими компетентностями формування рівня культури здоров'я й здорового способу життя.

Перспективи подальших досліджень. Передбачено пошук оптимальних засобів формування культури здоров'я студентів на сучасному етапі розвитку фахової освіти.

Джерела та література

1. Башавець Н. А. Теоретико-методичні засади формування культури здоров'язбереження як світоглядної орієнтації студентів вищих економічних навчальних закладів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04: спец. «Теорія і методика професійної освіти». Одеса: Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2012. 555 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/punpu_2011_1-2_38
2. Бобрицька В. І. Теоретичні і методичні основи формування здорового способу життя у майбутніх учителів у процесі вивчення природничих наук: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04: спец. «Теорія і методика професійної освіти». Київ: АПН України, Ін-т пед. і психол. проф. освіти, 2006. 470 с.
3. Гаркуша С. В. Теоретичні аспекти проблеми формування готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до використання технологій збереження здоров'я. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія: педагогічні науки*. Чернігів: ЧНПУ, 2013. № 113. С. 171–173.
4. Данилко М. Т. Характеристика професійної діяльності вчителів фізичної культури. *Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури*: [монографія]. Луцьк: [б. в.], 2003. С. 26–32.
5. Завидівська Н. Н. Фундаменталізація фізкультурно-оздоровчої освіти: аспекти здоров'язберезувального навчання студентів: монографія. Київ: УБС НБУ, 2012. 402 с.

6. Жара Г. І. Динаміка показників індивідуального здоров'я майбутніх учителів в процесі бакалаврської підготовки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць.* Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова. Вип. 5(113). 2019. С. 122–126. URL: erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/4284
7. Кондрацька Г. Д. Шляхи формування здоров'язбережувальної компетентності у професійній підготовці майбутніх учителів фізичної культури. *International Academy Journal Web of Scholor.* 10 (28). Vol 2. October. Warsaw; Poland, 2019. С. 14–19.
8. Кондрацька Г. Д. Професійно-мовленнєва культура майбутніх фахівців з фізичного виховання в системі вищої освіти: монографія. МОНУ, Дрогобицький ДПУ ім. І. Франка. Дрогобич: РВВ Дрогобицького ДПУ ім. І. Франка, 2016. 478 с.
9. Кривошеєва Х. Л. Культура здоров'я особистості як соціально-педагогічна проблема. *Шлях освіти.* № 1. 2001. С. 35–37.
10. Кривошеєва Х. Л. Концепція підготовки студентів з високим рівнем культури в умовах університетської освіти. *Культура здоров'я як предмет освіти: зб. наук. знань.* Херсон: Олди, 2000. С.101–105.
11. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> (дата звернення: 20.12.2014 р.).
12. Солопчук М. І. Концептуальні підходи зміцнення та збереження здоров'я школярів у процесі фізичного виховання. URL: <http://fizkultura.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/13/2014/06/24> (дата звернення 20.12.2014 р.).
13. Стан та чинники здоров'я українських підлітків: монографія/О. М. Балакірева [та ін.]. Київ: ЮНІСЕФ, Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка, 2011. 172 с.
14. Сущенко Л. П. Здоровий спосіб життя людини як об'єкт соціального пізнання: дис. ...канд. філос. наук: 09.00.03/Запорізький держ. ун-т. Запоріжжя, 1997. 185 с.
15. Турчак А. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури з попередження шкідливих звичок учнів: навч.-метод. посіб. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 212 с.

References

1. Bashavets, N. A. (2012) Teoretyko-metodychni zasady formuvannya kultury zdoroviazberezhennia yak svitohliadnoi orientatsii studentiv vyshchyykh ekonomichnykh navchalnykh zakladiv (Dys. ... doktora ped. nauk: 13.00.04: spets. «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity»). Odesa: Pivdenoukr. nats. ped. un-t im. K. D. Ushynskoho, 555 p. (in Ukraine). http://nbuv.gov.ua/UJRN/punpu_2011_1-2_38
2. Bobrytska, V. I. (2006) Teoretychni i metodychni osnovy formuvannya zdorovoho sposobu zhyttia u maibutnykh uchyteliv u protsesi vyvchennia pryrodnychyykh nauk (Dys. ... doktora ped. nauk: 13.00.04: spets. «Teoriia i metodyka profesiinoi osvity»). Kyiv: APN Ukrainy, In-t ped. i psykhol. prof. Osvity, 470 (in Ukraine).
3. Harkusha, S. V. (2013). Teoretychni aspekty problemy formuvannya hotovnosti maibutnykh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia do vykorystannia tekhnolohii zberezhennia zdorovia. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. Serii: pedahohichni nauky.* Chernihiv: ChNPU, 113, 171–173 (in Ukraine).
4. Danylko, M. T. (2003). Kharakterystyka profesiinoi diialnosti vchyteliv fizychnoi kultury. Formuvannia hotovnosti do profesiinoi diialnosti maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury: [monohrafiia]. Lutsk, 26–32 (in Ukraine).
5. Zavydivska, N. N. (2012). Fundamentalizatsiia fizkulturno-ozdorovchoi osvity: aspekty zdoroviazberezhvalnoho navchannia studentiv: monohrafiia. Kyiv: UBS NBU, 402 (in Ukraine).
6. Zhara, H. I. (2019) Dynamika pokaznykiv indyvidualnoho zdorovia maibutnykh uchyteliv v protsesi bakalavrskoi pidhotovky. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii № 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport): zb. nauk. prats.* Vydavnytstvo NPU im. M. P. Drahomanova, 5(113), 19, 122–126. erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/4284 (in Ukraine).
7. Kondratska, H. D. (2019). Shliakhy formuvannia zdoroviazberezhvalnoi kompetentnosti u profesiinii pidhotovtsi maibutnykh uchyteliv fizychnoi kultury/ *International Academy Journal Web of Scholor*, 10(28), 2, October 2019, Warsaw, Poland, 14–19 (in Ukraine).
8. Kondratska, H. D. (2016). Profesiino-movlennieva kultura maibutnoho fakhivtsia fizychnoho vykhovannia v systemi vyshchoi osvity: monografia. Drohobych: RVV DDPU imeni Ivana Franka, 478 (in Ukraine).
9. Kryvosheieva, Kh. L. (2001). Kultura zdorovia osobystosti yak sotsialno-pedahohichna problema. *Shliakh osvity*, 1, 35–37.
10. Kryvosheieva, Kh. L. (2000). Kontseptsia pidhotovky studentiv z vysokym rivnem kultury v umovakh universytetskoi osvity. *Kultura zdorovia yak predmet osvity: zb. nauk. znan.* Kherson: Oldy, 101–105.
11. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roky. URL: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> (data zvernennia: 20.12.2014 r.) (in Ukraine).

12. Solopchuk, M. I. Kontseptualni pidkhody zmitsnennia ta zberezhennia zdorovia shkoliariv u protsesi fizychnoho vykhovannia. URL: <http://fizkultura.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/13/2014/06/24>. (data zvernennia 20.12.2014 r.) (in Ukraine).
13. Stan ta chynnyky zdorovia ukrainskykh pidlitkiv: monohrafiia/O. M. Balakirieva [ta in.]; nauk. red. O. M. Balakirieva. Kyiv: YuNISEF, Ukr. in-t sots. doslidzh. im. O. Yaremenka, 2011, 172 p. (in Ukraine).
14. Sushchenko, L. P. (1997). Zdorovyi sposib zhyttia liudyny yak obiekt sotsialnoho piznannia (Dys. ...kand. filosof. nauk: 09.00.03)/Zaporizkyi derzh. un-t. Zaporizhzhia, 185 p. (in Ukraine).
15. Turchak, A. (2013). Pidhotovka maibutnoho vchytelia fizychnoi kultury do roboty z poperedzhennia shkidlyvykh zvyчок uchniv: navch.-metod. posib. Kirovohrad: RVV KDPU im. V. Vynnychenka, 212 p. (in Ukraine).

Стаття надійшла до редакції 23.06.2020 р.